Sygn. akt: I C 520/15 upr.

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 marca 2016 r.

Sąd Rejonowy w Olkuszu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSR Michał Siemieniec
Protokolant:	sekretarka Weronika Chmiest

po rozpoznaniu w dniu 9 marca 2016 r. w Olkuszu na rozprawie

sprawy z powództwa A. M.

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki A. M. kwotę (...),98 (sześć tysięcy osiemset osiem 98/100) złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 3 marca 2015 roku do dnia zapłaty;

II. zasądza od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki A. M. kwotę (...),00 (jeden tysiąc czterysta sześćdziesiąt siedem 00/100) złotych tytułem kosztów procesu.

Sygn. akt I C 520/15 upr.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 2 czerwca 2015 r. A. M. domagała się zasądzenia od pozwanego (...) S.A. w W. kwoty 6.808,98 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 3 marca 2015 roku do dnia zapłaty. W uzasadnieniu żądania pozwu powódka wyjaśniła, że w dniu 10 sierpnia 2011 roku strony zawarły umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Do umowy mają zastosowanie ogólne warunki ubezpieczenia na życie o oznaczeniu (...) oraz załącznik nr 1 do tego dokumentu. W związku z zawarciem tej umowy powód otrzymał od pozwanej polisę nr (...). Działający w imieniu pozwanej przedstawiciel ustnie miał przedstawić powódce warunki wyżej określonej umowy oraz obowiązki finansowe ciążące na powodzie w związku z powyższą umową. Powódka nie miała czasu na zapoznanie się z wzorcami umownymi, możliwe, że zostały jej dosłane później, po zawarciu umowy. Przedstawiciel pozwanej przedstawiający ofertę powódce nie przekazał jej informacji o opłatach, które będą przez pozwaną pobierane w konsekwencji wypowiedzenia lub rozwiązania umowy, a także o braku możliwości wypłacenia w dowolnym momencie środków finansowych znajdujących się na prowadzonym przez pozwanego rachunku powódki, bez konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów. Powódka po spotkaniu z agentem była przekonana, że umowę może rozwiązać w dowolnym momencie, bez jakichkolwiek konsekwencji. Zgodnie z postanowieniami ogólnych warunków ubezpieczenia, dla umowy zawartej przez powódkę, w przypadku rozwiązania przez nią umowy przed ustalonym w umowie okresem, pozwana miała prawo zatrzymać 98 % środków finansowych zaewidencjonowanych na rachunkach powódki, prowadzonych przez pozwaną w związku z zawarciem umowy, jeżeli rozwiązanie umowy miało miejsce w pierwszym lub drugim roku obowiązywania umowy, a stopniowo mniejszy odsetek zgromadzonych środków,

jeżeli rozwiązanie umowy miało miejsce w kolejnych latach obowiązywania umowy. Przy czym zgodnie z umową powódka miała obowiązek wpłacania kolejnych składek regularnie, zatem wysokość zatrzymywanej przez pozwaną kwoty z rachunku powódki w kolejnych latach zmniejszała się pod względem procentowym, ale nominalna wysokość zatrzymywanej kwoty była w kolejnych latach obowiązywania umowy co najmniej równa lub wyższa niż wysokość kwoty zatrzymywanej w przypadku rozwiązania umowy w pierwszych dwóch latach obowiązywania umowy. Było to związane z tym, że zatrzymywana kwota była określona jako odsetek kwot zgromadzonych na rachunku powódki, który zwiększał się regularnie wobec dokonywania przez powódkę kolejnych wpłat. Zawarta przez strony umowa uległa rozwiązaniu 28 października 2014 roku. Z uwagi na to pozwana dokonała wypłaty środków zgromadzonych na rachunku powódki. Wypłata ta nie obejmowała jednak całości środków zewidencjonowanych na tym rachunku w chwili rozwiązania umowy, tj. kwoty 9.727,11 złotych, a jedynie kwotę w wysokości 2.918,13 złotych. Ze środków zgromadzonych na tym rachunku (ze świadczenia wykupu) pozwana zatrzymała bowiem żądaną niniejszym pozwem kwotę 6.808,98 złotych (70% zgromadzonych środków). Powódka nie zgadzając się z takim stanem rzeczy, dążąc do polubownego załatwienia sprawy, za pośrednictwem pełnomocnika pismem z dnia 17 lutego 2015 roku wezwała pozwaną do wypłaty na jej rzecz zatrzymanych środków. Pozwana pismem z dnia 16 kwietnia 2015 roku odmówiła wypłaty żądanych środków. Zdaniem powódki postanowienia wzorców umownych stosowanych przez pozwaną, kształtujące jej uprawnienie do zatrzymania środków z rachunku powódki stanowią tzw. klauzule niedozwolone, gdyż wykazują daleko idącą sprzeczność z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności z art. 385^1 § 1 kc. Zważywszy na podaną wyżej wysokość „odstępnego", zwłaszcza w czasie dwóch początkowych lat obowiązywania umowy, nie sposób – zdaniem powódki – przyjąć, by nie było ono rażąco wygórowane. Ponadto, w ocenie powódki, treść postanowień wzorców umownych mających zastosowanie do umowy stron, a odnoszących się do kwestionowanego uprawnienia pozwanej, jest skrajnie nieczytelna. Pozwana posługuje się tu mnóstwem definicji, które w swym definiensie odsyłają do innych definicji, zapisy dotyczące zasad ustalania „świadczenia wykupu" rozrzucone są w rozmaitych fragmentach 21-stronicowych OWU. W konsekwencji konsument decydujący się na podpisanie umowy, do której mają zastosowanie powołane wzorce, w tym powódka, nie jest do końca świadomy, jakie grożą skutki za jej wypowiedzenie. Tymczasem podstawowym obowiązkiem przedsiębiorcy oferującego tego rodzaju umowy jest przedstawienie możliwie pełnej informacji dotyczącej ryzyka, jakie związane jest z zawarciem umowy oraz zasad, na jakich następuje powierzenie środków pieniężnych, w szczególności uprawnień przedsiębiorcy do zatrzymania części kapitału w razie przedterminowego rozwiązania umowy. Kwota dochodzona przez powódkę była równa wartości środków zatrzymanych przez pozwaną ze środków zewidencjonowanych na rachunku powódki prowadzonym przez pozwaną w związku z zawartą umową , która to kwota nie została powódce wypłacona po rozwiązaniu umowy wraz z wypłatą środków zewidencjonowanych na tym rachunku. Odsetki zostały naliczone od dnia następującego po upływie ostatniego dnia zapłaty wskazanego w piśmie pełnomocnika powódki z dnia 17 lutego 2015 roku, tj. od 3 marca 2015 roku.

W pisemnej odpowiedzi na pozew z dnia 13 lipca 2015 roku pozwany wnosił o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wedle norm przepisanych. Zdaniem pozwanego, postanowienia dotyczące wypłaty świadczenia wykupu oraz ustalenia jego wysokości nie stanowią postanowień abuzywnych w rozumieniu przepisów kc. Po pierwsze, określają one świadczenie główne ubezpieczyciela (wysokość świadczenia wykupu), które jest sformułowane w sposób jednoznaczny i nie poddaje się, zgodnie z art. 385^1 § 1 kc kontroli pod względem abuzywności. Po wtóre, postanowienia te nie kształtują praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Uznanie tego postanowienia za niedozwolone spowoduje, według pozwanego, niemożność wykonania przedmiotowej umowy, sądy nie mogą bowiem modyfikować treści umów, a jedynie eliminować z ich treści niedozwolone postanowienia wzorców. W przypadku przedmiotowego wzorca nie ma możliwości uznania za bezskuteczne wyliczenia wysokości świadczenia wykupu w taki sposób, aby powódce należna była cała wartość części bazowej rachunku. Wypłata powódce całości wartości części bazowej rachunku spowodowałaby zachwianie równości stron umowy ubezpieczenia, gdyż w takiej sytuacji zakład ubezpieczeń winien zwrócić ubezpieczającemu całość zgromadzonych środków, pomimo udzielania ochrony ubezpieczeniowej przez cały czas trwania umowy ubezpieczenia i poniesienia wysokich kosztów jej zawarcia

i wykonania. Pozwany powołał się ponadto na pogląd wyrażony w wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie w sprawie sygn. akt V Ca 1213/14.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny

W 2011 roku przedstawiciel (...) S.A. K. K. nawiązał z powódką A. M. kontakt w celu zaoferowania jej zawarcia umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Doszło pomiędzy nimi do dwóch spotkań u powódki oraz jednego w K.. Zamiarem powódki było zawarcie umowy w celu oszczędnościowym i wpłacanie składek przez cały czas trwania umowy. W czasie rozmowy powódki z pośredniczącym w zawarciu umowy nie omawiano szczegółowo poszczególnych postanowień ogólnych warunków umowy.

[dowód: zeznania świadka K. K., protokół rozprawy z dnia 9 marca 2016 r., rejestracja od 00:07:39, przesłuchanie powódki, protokół rozprawy z dnia 9 marca 2016 r., rejestracja od 00:39:02]

W wyniku rozmowy z K. K. w dniu 29 lipca 2011 roku A. M. złożyła za jego pośrednictwem wniosek o zawarcie Umowy (...) z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...). Wniosek miał postać wypełnionego pismem ręcznym formularza, w którym okres ubezpieczenia oznaczono na 30 lat, wysokość składki regularnej na kwotę 250 złotych. W formularzu znalazło się również oświadczenie o otrzymaniu przez ubezpieczającego i zapoznaniu się z treścią Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym „M. (...).

[dowód: wniosek o zawarcie umowy k. 70-71]

W dniu 10 sierpnia 2011 roku pozwany wystawił polisę nr (...), w której określono: początek okresu ubezpieczenia na 10.08.2011 r., koniec okresu ubezpieczenia (data dożycia) na 9.08.2041 r., wysokość składki na 250 złotych miesięcznie, świadczenie z tytułu dożycia na odpowiadającą wartości rachunku. Świadczenie z tytułu śmierci określono jako wyższą z kwot: kwota równa wartości rachunku powiększona o kwotę równą 10% wartości części bazowej rachunku lub kwota równa sumie wpłaconych składek regularnych i składek dodatkowych, zmniejszona o wartość środków odpisanych z rachunku jednostek funduszy w związku z częściowymi wypłatami świadczenia wykupu. Świadczenie wykupu określono jako kwotę nie wyższą niż kwota odpowiadająca wartości części wolnej rachunku, powiększona o określony procent wartości części bazowej rachunku, zgodnie z tabelą wskazaną w załączniku nr 1 do OWU.

[dowód: polisa nr (...), k. 24]

Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną (...) Towarzystwa (...) S.A., oznaczone symbolem (...) (w dalszej części uzasadniania: OWU) zawierały m.in. następujące definicje: Część Bazowa Rachunku – część środków zapisanych na Rachunku Jednostek Funduszy, pochodzących ze Składki Regularnej należnej za okres bazowy; Część W. Rachunku – część środków zapisanych na Rachunku Jednostek Funduszy, pochodzących ze Składki Regularnej należnej po Okresie Bazowym oraz ze Składki Dodatkowej; Data Dożycia – określony w umowie dzień, w którym kończy się Okres (...) i ubezpieczony nabywa prawo do Świadczenia z tytułu Dożycia; Okres Bazowy – okres pierwszych siedmiu lat polisy, z zastrzeżeniem § 15 ust. 6; Okres (...) okres, w którym ubezpieczyciel ponosi odpowiedzialność z tytułu umowy; Rachunek Jednostek Funduszy – wyodrębniony dla danej umowy rejestr środków prowadzony przez ubezpieczyciela, na którym zapisywana jest wartość środków stanowiących podstawę dla ustalenia wysokości świadczeń wynikających z umowy, wyrażony poprzez jednostki funduszy lub w przypadkach określonych w OWU bezpośrednio w gotówce, którego aktualna wartość ustalana jest w oparciu o ceny jednostek funduszy. W ramach Rachunku Jednostek Funduszy wyróżnia się Część Bazową oraz Część W.; Składka Regularna – kwota wynikająca z umowy, wpłacana w terminach i wysokości wskazanej w polisie; Świadczenie z tytułu Dożycia – kwota świadczenia z umowy wypłacana przez ubezpieczyciela w przypadku dożycia przez ubezpieczonego Daty Dożycia; Świadczenie z tytułu Śmierci – kwota świadczenia z umowy wypłacana przez ubezpieczyciela w przypadku śmierci Ubezpieczonego w Okresie (...); Świadczenie Wykupu – kwota świadczenia z umowy wypłacana przez ubezpieczyciela w przypadkach określonych w OWU, z przyczyn innych niż dożycie przez ubezpieczonego Daty Dożycia, śmierć ubezpieczonego lub odstąpienie przez ubezpieczającego od umowy. W § 3 OWU

określono, że przedmiotem umowy jest życie ubezpieczonego oraz inwestowanie środków pochodzących ze składek wpłacanych z tytułu umowy w ramach Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych w okresie, na jaki umowa została zawarta. Celem umowy nie jest realizacja zysków w krótkim horyzoncie czasowym. Zakres ubezpieczenia obejmuje następujące zdarzenia ubezpieczeniowe: 1) dożywocie przez ubezpieczonego Daty Dożycia, 2) śmierć ubezpieczonego w Okresie (...). W § 4 ust. 3 OWU zawarto następujące postanowienie: W przypadku zajścia zdarzeń określonych w OWU, innych niż wskazane w § 3 ust. 2 lub § 6 ust. 2, ubezpieczyciel wypłaca ubezpieczającemu Świadczenie Wykupu w wysokości kwoty nie wyższej niż kwota odpowiadająca Wartości Części W. Rachunku, powiększonej o określony procent Wartości Części Bazowej Rachunku, wskazany w ust. 15 Załącznika nr 1 do OWU. W § 6 ust. 9 OWU określono, że w każdym czasie trwania umowy, ubezpieczający może złożyć oświadczenie o rozwiązaniu umowy. Rozwiązanie umowy następuje w formie pisemnej, z zastrzeżeniem § 28 ust. 2. W przypadku złożenia oświadczenia, o którym mowa powyżej, postanowienia dotyczące zasad dokonywania wypłaty Świadczenia Wykupu stosuje się odpowiednio. Zgodnie z § 10 ust. 1 pkt. 2 OWU umowa ulega rozwiązaniu wskutek rozwiązania umowy przez ubezpieczającego – z dniem doręczenia do siedziby ubezpieczyciela oświadczenia ubezpieczającego o rozwiązaniu. W myśl ust. 2 tego paragrafu w takim przypadku ubezpieczyciel dokona wypłaty kwoty w wysokości Świadczenia Wykupu, zgodnie z zasadami wypłaty Świadczenia Wykupu, określonymi w § 23. W § 23 ust. 1 OWU zapisano z kolei, że ubezpieczający ma prawo w każdym czasie, nie wcześniej jednak niż po upływie okresu uprawniającego do odstąpienia od umowy zgodnie z § 6 ust. 2 wystąpić o całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu w kwocie nie niższej niż minimalna wysokość częściowej wypłaty Świadczenia Wykupu, określona w ust. 14 załącznika nr 1 do OWU, z zastrzeżeniem, iż w ciągu pierwszych dwóch L. Polisy, częściowa wypłata Świadczenia Wykupu możliwa jest tylko z Części W. Rachunku. Częściowa wypłata Świadczenia Wykupu może być dokonywana nie częściej jednak niż jeden raz w każdym Miesiącu Polisy i nie może zmniejszać Wartości Części Bazowej Rachunku poniżej Minimalnego Salda, określonego w ust. 4 Załącznika nr 1 do OWU. W § 23 ust. 5 OWU zawarto postanowienie następującej treści: Wysokość Świadczenia Wykupu na dany dzień jest równa Wartości Części W. Rachunku oraz określonego procentu Wartości Części Bazowej Rachunku, wskazanego w ust. 15 Załącznika nr 1 do OWU. Według § 23 ust. 9 OWU, wysokość kwoty całkowitej lub częściowej wypłaty Świadczenia Wykupu obliczana jest według Cen Jednostek Funduszy z Dnia Wyceny danego Ubezpieczeniowego Funduszu Kapitałowego, następującego nie później niż w trzecim dniu roboczym od dnia rozwiązania umowy lub odpowiednio dnia doręczenia wniosku o częściową wypłatę Świadczenia Wykupu, z zastrzeżeniem ust. 10 oraz § 25 ust. 2 i § 29. W § 23 ust. 12 OWU postanowiono, że wypłata kwoty całkowitej lub częściowej wypłaty Świadczenia Wykupu nastąpi niezwłocznie po otrzymaniu przez ubezpieczyciela wszystkich dokumentów, o których mowa w ust. 3, lecz nie później niż w terminie 14 dni od uwzględnionego przy obliczaniu kwoty do wypłaty Dnia Wyceny Ubezpieczeniowego Funduszu Kapitałowego, którego jednostki zostały odpisane najpóźniej. W § 24 OWU wskazane zostały opłaty pobierane przez ubezpieczyciela z tytułu zawarcia i wykonywania umowy, tj: opłata wstępna, opłata za udzielenie tymczasowej ochrony ubezpieczeniowej, opłata za ryzyko, opłata administracyjna, opłata za zarządzanie aktywami rachunku jednostek funduszy, opłata za zarządzanie aktywami Portfeli Modelowych, opłata operacyjna, inne opłaty z tytułu dodatkowych usług oferowanych przez ubezpieczyciela. Załącznik nr 1 do OWU określał w ustępie 15 w formie tabeli określony procent Części Bazowej Rachunku, wypłacany ubezpieczającemu w przypadku odpisania jednostek Funduszy z Części Bazowej Rachunku w związku z całkowitą lub częściową wypłatą Świadczenia Wykupu. Część ta - w czwartym roku umowy - określona została na 30 %.

[dowód: tekst Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną (...), k. 25-38]

Wobec niekorzystnych wyników finansowych funduszy powódka w roku 2014 złożyła oświadczenie o rozwiązaniu umowy. Pismem z dnia 27 listopada 2014 roku przedstawiciel pozwanego poinformował powódkę, że z dniem 28 października 2014 roku umowa stwierdzona polisą nr (...) uległa rozwiązaniu w związku ze złożeniem przez powódkę wniosku o całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu. Wartość Części Bazowej Rachunku została określona na kwotę 9.727,11 złotych. Suma wpłaconych składek wyniosła 10.350 złotych, Świadczenie Wykupu ustalono na kwotę 2.918,13 złotych. Powódce wypłacono kwotę 2.918,13 złotych.

[dowód: pismo z dnia 27.11.2014 r. wraz z rozliczeniem umowy, k. 39-40]

W dniu 23 lutego 2015 roku pełnomocnik powódki doręczyła pozwanemu wezwanie do dobrowolnego spełnienia świadczenia z tytułu wyżej opisanej umowy poprzez zapłatę kwoty 6.808,98 złotych, potrąconej z rachunku powódki jako procent tzw. Świadczenia Wykupu.

[dowód: pismo pełnomocnika powódki z 17.02.2015 r. wraz z dowodem doręczenia, k. 41-45]

W odpowiedzi na wezwanie do zapłaty pełnomocnika powódki pozwany w piśmie z dnia 16 kwietnia 2015 roku odmówił spełnienia żądanego świadczenia.

[dowód: pismo (...) S.A. z dnia 16.04.2015 r., k. 46-47]

Powyższe okoliczności faktyczne ustalono przede wszystkim na podstawie dowodów z dokumentów, które nie były kwestionowane przez żadną ze stron. Zeznania świadka i przesłuchanie strony miały znaczenie jedynie dla ustalenia okoliczności towarzyszących zawarciu umowy. Spór w sprawie koncentrował się jednak przede wszystkim na ocenie umowy i ogólnych warunków ubezpieczenia z punktu widzenia przepisów prawa. Wniosek dowodowy o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego aktuariusza oddalono, bowiem okoliczność, którą zamierzał udowodnić za pomocą tego dowodu pozwany nie mogła mieć wpływu na rozstrzygnięcie zagadnienia, czy kwestionowana klauzula umowna jest abuzywna, a od tego zależał wynik sprawy.

Sąd zważył, co następuje

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w całości. Powódka powoływała się w pozwie na okoliczność, iż postanowienie OWU uprawniające pozwaną do zatrzymania określonych ryczałtowo kwot ze środków na rachunku powódki w związku z rozwiązaniem łączącej strony umowy stanowi klauzulę niedozwoloną zgodnie z art. 385^1 § 1 kc oraz art. 385^3 pkt. 12, 16, 17. Na wstępie rozważań należy więc przytoczyć regulację w przedmiocie niedozwolonych postanowień umownych (klauzul abuzywnych). Pierwszy z przepisów dotyczących omawianej materii to art. 385^1 § 1 kc, który stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zgodnie z § 3 tego przepisu, nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Należy dodać, że unormowanie to odnosi się także do tych sytuacji, gdy postanowienie zamieszczone jest nie w samej umowie, ale we wzorcu (np. w ogólnych warunkach ubezpieczenia), wiążącym konsumenta w trybie art. 384 § 1 kc. Z art. 385^2 kc wynika, że oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Należy też zwrócić uwagę na treść art. 385^1 § 4 kc, regulującego kwestię ciężaru dowodu, który wprost stwierdza, iż ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. W rozpoznawanej sprawie, już na pierwszy rzut oka, bez głębszej analizy widać, że kwestionowana klauzula jest postanowieniem na które powódka nie miała rzeczywistego wpływu. Postanowienie to stanowi wszak element składowy OWU wprowadzonych przez ubezpieczyciela, zresztą pozwany nawet nie starał się wykazać, że powódka miała jakikolwiek wpływ na zamieszczenie w umowie wspomnianej klauzuli. Nie ma więc przeszkód do tego, by podważane przez powódkę postanowienie umowne poddać kontroli w świetle art. 385^1 i nast. kc. Wbrew stanowisku strony pozwanej, reprezentowanego też niekiedy w orzecznictwie, nie można uznać, że kwestionowana klauzula odnosi się do świadczenia głównego. O tym, czy świadczenie ma charakter świadczenia głównego decyduje cel stosunku prawnego, wynikający z postanowień umownych i przepisów prawa regulujących ów stosunek. Świadczenia uboczne mają charakter pomocniczy i mogą, choć nie muszą wchodzić w skład treści zobowiązania. Uprawnienie pozwanego ubezpieczyciela do zatrzymania określonej procentowo części „świadczenia wykupu" aktualizuje się jedynie w razie rozwiązania umowy przed datą, do której umowa, zgodnie z wolą stron miała obowiązywać. W typowym

przypadku – gdy umowa zostaje zrealizowana zgodnie z pierwotnym zgodnym zamiarem stron – uprawnienie do uzyskania przez pozwanego omawianego świadczenia w ogóle nie powstanie. Powstanie ono natomiast w przypadkach nietypowych, a więc, gdy dojdzie do przedwczesnego rozwiązania umowy. Nie może więc być mowy o tym, by to świadczenie miało charakter świadczenia głównego, skoro nie w każdym przypadku tego rodzaju stosunku zobowiązaniowego powstanie. Pozostała zatem do rozstrzygnięcia kwestia, czy omawiana klauzula kształtuje prawa i obowiązki konsumenta – powódki - w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy. Uprzedzając dalsze uwagi wypada już w tym miejscu podkreślić, że zdaniem sądu, zakwestionowane postanowienie umowne, w którym Towarzystwo (...) zastrzega sobie uprawnienie do zatrzymania – w razie rozwiązania umowy - 70 % środków finansowych zgromadzonych na rachunku jednostek funduszy konsumenta narusza interesy powódki w sposób rażący a zarazem jest sprzeczne z dobrymi obyczajami. Pewną wskazówkę przy kwalifikacji postanowień umownych jako abuzywnych stanowi art. 385^3 kc, zawierający przykładową listę takich klauzul. Na szczególną uwagę na tle niniejszej sprawy zasługuje punkt 17 tego przepisu. Otóż, nakazuje on traktować jako abuzywną, klauzulę, która nakłada na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego. Wprawdzie w rozpoznawanym przypadku nie mamy do czynienia z karą umowną, ani z odstępnym, niemniej jednak – jak już wspomniano – lista klauzul abuzywnych z art. 385^3 kc ma charakter tylko przykładowy i nie ma przeszkód, by za abuzywne uznawać klauzul podobnych do zamieszczonych w tym przepisie, analogicznie niekorzystnych dla konsumenta, choć nie identycznych. Istotna w sprawie jest też okoliczność, że klauzula, o której mowa, została niejako ukryta w treści skomplikowanych OWU, w mało czytelnej tabeli umieszczonej gdzieś na końcu załącznika do OWU, przy czym „wychwycenie" rzeczywistego sensu tej klauzuli, jak również zrozumienie jej daleko idących skutków prawnych, jest bez pomocy profesjonalnego prawnika niezwykle utrudnione. Zresztą lektura OWU, w których liczne definicje same w sobie w istocie niczego nie definiują, odsyłając jedynie do dalszych paragrafów, ustępów i załącznika prowadzi do wniosku, że nie spełniają one podstawowych wymagań co do przejrzystości. Powołane w części opisującej stan faktyczny postanowienia OWU dotyczące zasad wypłaty świadczenia w razie rozwiązania umowy są niejasne i mogą budzić wątpliwości interpretacyjne nawet u prawnika, a co dopiero u osoby nie dysponującej fachową pomocą prawną. Oczywiście wprowadzenie pewnych opłat w razie rozwiązania umowy przed terminem, na który została ona zawarta samo w sobie mogłoby zostać zastrzeżone w umowie, niemniej jednak winno to nastąpić w sposób klarowny. Sformułowania OWU dotyczące kwestionowanego przez powódkę uprawnienia pozwanego do potrącenia 70 % środków zgromadzonych na rachunku w ramach wypłacania „świadczenia wykupu" należy uznać za nie spełniające warunku „przejrzystości" a tym samym za sprzeczne z dobrymi obyczajami. Od Towarzystwa (...) dysponującego profesjonalną obsługą prawną można bowiem oczekiwać, by przygotowywał swoje wzorce umowne w sposób jasny i staranny, tak, by konsument mógł zrozumieć treść ciążących na nim obowiązków bez potrzeby zasięgania pomocy prawnej u adwokata lub radcy prawnego. Nie wolno też tracić z pola widzenia faktu, iż przepisy regulujące problematykę klauzul abuzywnych zostały wprowadzone w celu implementacji Dyrektywy 93/13 (Dyrektywa Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, Dz.Urz. W.E. L 095, 21/04/1993). Dyrektywy, co prawda, wiążą jedynie państwa i są pozbawione tzw. bezpośredniego skutku horyzontalnego (nie mają zastosowania w stosunkach pomiędzy jednostkami), niemniej jednak ETS wielokrotnie wyrażał pogląd, iż sądy krajowe mają obowiązek interpretacji przepisów prawa krajowego zgodnie z przepisami dyrektywy (zob. orzeczenia V. C. and K. v. (...), C-14/83, publ. (...) 1984 r. s. (...), (...) SA v. La (...) de (...) SA , C-106/89, publ. (...) 1990 s. I- (...)). Uwzględniając powyższe stanowisko, należy przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy uwzględnić przepisy wspomnianej dyrektywy 93/13. Szczególne znaczenie na tle okoliczności faktycznych rozpoznawanej sprawy ma wynikający z art. 5 dyrektywy obowiązek jasności i zrozumiałości wzorca umownego (W przypadku umów, w których wszystkie lub niektóre z przedstawianych konsumentowi warunków wyrażone są na piśmie, warunki te muszą zawsze być sporządzone prostym i zrozumiałym językiem). Jak już wyżej wspomniano, kwestionowana klauzula z pewnością nie spełnia tych wymagań. Warto też podkreślić, że art. 5 dyrektywy w zdaniu drugim zawiera również regułę interpretacyjną, w myśl której w razie wątpliwości co do znaczenia postanowień umownych zawartych we wzorcu, należy przyjąć wykładnię najkorzystniejszą dla konsumenta. Zgodnie z tą zasadą, wszelkie niejasności w niniejszym przypadku należy tłumaczyć przeciwko ubezpieczycielowi, co dodatkowo umacnia stanowisko, że kwestionowana klauzula jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy powódki. Należy też zauważyć, że zgodnie ze

stanowiskiem ETS, wyrażonym w wyroku z dnia 14 marca 2013 r. w sprawie M. A. przeciwko C. d'E. de C., T. i M. (C.), C-415/11, publ. www.eur-lex.europa.eu, w sprawie, w której badana jest abuzywność klauzuli umownej, należy sprawdzić, czy przedsiębiorca traktujący konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby dany warunek (kwestionowaną klauzulę) w drodze negocjacji indywidualnych. Wynik takiego testu w niniejszej sprawie – w świetle przesłuchania powódki oraz zasad doświadczenia życiowego – jest oczywiście negatywny. Nie sposób na tle ustalonego stanu faktycznego przyjąć, by powódka w razie indywidualnych negocjacji poszczególnych postanowień umownych zaakceptowała rozwiązanie pozwalające na utratę 70 % środków zainwestowanych przez siebie w ramach umowy. Z zeznań świadka jak i z przesłuchania powódki wynika wszak, że celem umowy było oszczędzanie.

Zgodnie z art. 385^1 § 2 kc jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 tego przepisu nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. W realiach niniejszej sprawy oznacza to, że w wyniku rozwiązania umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym pozwana winna w oparciu o § 10 ust. 1 pkt. 2 i ust. 2 w zw. z § 23 ust. 5 OWU wypłacić powódce równowartość całości części bazowej rachunku, bez potrącania 70 % (co stanowi uprawnienie pozwanej wynikające z klauzuli abuzywnej i jako takie nie wiąże). Z przedstawionych względów orzeczono jak w punkcie pierwszym sentencji. O odsetkach ustawowych orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 kc.

O kosztach procesu orzeczono na mocy art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 99 kpc Na kwotę 1467 złotych składają się: 250 zł opłaty od pozwu, 1.200 zł wynagrodzenia pełnomocnika – radcy prawnego - ustalonego zgodnie z § 6 pkt. 4 rozp. Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity Dz. U. 2013 r. poz.490 ze zm.), 17 zł opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

[SSR Michał Siemieniec]